

Polish translation of:

Immunisation for babies up to 15 months of age.

Szczepienia dla niemowląt do 15 miesiąca życia

Wstęp

Niniejszy przewodnik przeznaczony jest dla rodziców dzieci do 15 miesiąca życia. Przedstawione tu informacje dotyczą rutynowych szczepień, które prowadzi się, aby uodpornić niemowlęta na poważne dziecięce choroby. Znajdziecie tu Państwo także informacje na temat tych chorób oraz powody, dla których należy chronić dzieci przed nimi.

Program szczepień jest regularnie aktualizowany, dzięki czemu zapewnia dzieciom najbardziej efektywną formę unikania chorób, którym można zapobiegać. Ulotka obejmuje najnowsze zmiany w programie szczepień, a są to:

- wprowadzenie szczepionki pneumokokowej w drugim i czwartym miesiącu, z dawką przypominającą w 15 miesiącu życia;
- zmiany okresu szczepień na zapalenie opon mózgowych typu C, co oznacza wprowadzenie dawki przypominającej w wieku 12 miesięcy;
- wprowadzenie dawki przypominającej szczepionki Hib w wieku 12 miesięcy.

Te zmiany wprowadzono ze względu na dostępność nowych szczepionek oraz dlatego, że badania dowiodły, iż zmiana terminów podawania dotychczasowych szczepionek zwiększa ich skuteczność.

“Dwa rodzaje interwencji w zakresie zdrowia publicznego, które miały największy wpływ na globalny stan zdrowia, to czysta woda i szczepienia”.
Światowa Organizacja Zdrowia (WHO)

Czym są szczepienia?

Szczepienie jest najlepszym i najbezpieczniejszym sposobem zapobiegania chorobom zakaźnym u dzieci. Niemowlętom podaje się szczepionkę w zastrzyku, która stymuluje organizm do wytwarzania przeciwciał, które są naturalnym systemem obronnym organizmu zwalczającym choroby zakaźne. Dzięki szczepieniom organizm jest przygotowany do zwalczania infekcji w przypadku kontaktu z chorobą.

Dlaczego powinno się szczepić?

Na całym świecie ponad 14 milionów ludzi umiera co roku na choroby zakaźne. Większość tych chorób obecnie rzadko występuje w Irlandii Północnej i być może nie słyszeliście Państwo wiele na ich temat. Choroby te stały się tak rzadkie dzięki temu, że mamy tak wysoki odsetek osób zaszczepionych, a szczepionki skutecznie eliminują te choroby. Jednakże, w innych częściach świata są one nadal powszechne, co oznacza, że wraz ze wzrastającą popularnością podróży zagranicznych, choroby te mogą zostać znowu przeniesione do Irlandii Północnej, gdzie dzieci, które nie są uodpornione na nie, mogą zachorować.

Nie należy zapominać, jak poważne mogą być te choroby. Najbardziej narażone na te infekcje są niemowlęta i dlatego należy je chronić jak najwcześniej. Aby zapewnić dziecku pełną ochronę wymaganych jest kilka zastrzyków i dlatego należy podać wszystkie dawki w serii. Jeśli dziecku nie podano jednej dawki w terminie, to można to zrobić później, nawet po dłuższej przerwie. W takim przypadku należy ustalić z lekarzem GP lub pielęgniarką środowiskową, kiedy podać dziecku opuszczoną dawkę. Nie trzeba zaczynać danej serii od początku.

Niektóre choroby częściej występują u starszych dzieci – dlatego też nie należy zapominać o dawkach przypominających.

Wszelkie pytania dotyczące szczepień należy kierować do lekarza lub pielęgniarki z przychodni GP, lub też pielęgniarki środowiskowej. Informacje dostępne są także na www.immunisation.nhs.uk lub www.dhsspsni.gov.uk/immunisation

Szczepionki dla niemowląt

Szczepionki przeciw DTaP/IPV/Hib

Ta szczepionka chroni przed błonicą (D), tężcem (T), krztuścem (P) (dawniej: koklusz), chorobą Heinego-Medina (Inactivated Polio Vaccine – IPV) oraz Haemophilus influenzae typu b (Hib). Obecnie szczepionkę przeciwko Heinego-Medina podaje się częściej w tym samym zastrzyku, zamiast doustnie.

Szczepionkę DTaP/IPV/Hib należy podać dziecku w drugim, trzecim i czwartym miesiącu życia.

W 12 miesiącu dziecko otrzymuje dawkę przypominającą szczepionki Hib (w połączeniu z MenC), a dawkę przypominającą szczepionki na błonicę, tężec, krztusiec oraz chorobę Heinego-Medina, przed rozpoczęciem szkoły. Kolejne szczepienie na tężec, krztusiec, i chorobę Heinego-Medina przypada między 14 a 18 rokiem życia.

Jaka jest skuteczność szczepionki przeciw DTaP/IPV/Hib?

Badania wykazały, że szczepionka DTaP/IPV/Hib bardzo skutecznie chroni dziecko przed tymi pięcioma poważnymi chorobami. Wymienione powyżej dawki przypominające są jednak konieczne, aby wydłużyć okres ochrony dziecka.

Jakim chorobom zapobiega szczepionka DTaP/IPV/Hib?

Błonica

Błonica to poważna choroba, która może szybko spowodować problemy z oddychaniem. Może doprowadzić do uszkodzenia serca i układu nerwowego, a nawet, w poważnych przypadkach, wywołać śmierć. Zanim wprowadzono szczepienia na błonice, w Irlandii Północnej notowano do 1500 przypadków zachorowań rocznie.

Tężec

Tężec jest bolesną chorobą atakującą mięśnie, oraz wywołującą problemy z oddychaniem. Chorobę wywołują zarazki, które przenikają z ziemi lub nawozu do ciała przez rany otwarte i oparzenia. Tężec atakuje system nerwowy i może doprowadzić do śmierci. Nie można się nim zarazić od innej osoby.

Krztusiec (koklusz)

Krztusiec to choroba, w której zdarzają się długie ataki kaszlu i dławienia się, co bardzo utrudnia oddychanie. Choroba trwa do 10 tygodni i jest szczególnie niebezpieczna dla niemowląt. U dzieci poniżej pierwszego roku życia, może nawet wywołać zgon. Przed wprowadzeniem szczepień na krztusiec, w Irlandii Północnej notowano do 3500 przypadków zachorowań rocznie.

Choroba Heinego-Medina (Polio)

Chorobę Heinego-Medina wywołuje wirus, który atakuje układ nerwowy, co może doprowadzić do trwałego paraliżu mięśni. Jeśli choroba zaatakuje mięśnie klatki piersiowej lub mózg, może spowodować śmierć. Zanim wprowadzono szczepienia na chorobę Heinego-Medina, w Irlandii Północnej notowano do 1500 przypadków postaci porażennej tej choroby rocznie.

Hib

Infekcja Hib może wywołać wiele poważnych chorób takich jak, zakażenie krwi, zapalenie płuc oraz zapalenie opon mózgowych. Bez podjęcia szybkiego leczenia, wszystkie te choroby mogą doprowadzić do zgonu. Szczepionka przeciwko Hib chroni dziecko tylko przed jednym z typów zapalenia opon mózgowych (Hib) i nie zabezpiecza przed innymi typami.

Skutki uboczne szczepionki przeciw DTaP/IPV/Hib

Większość dzieci nie odczuwa żadnych skutków ubocznych, ale każde dziecko jest inne. Dziecko może mieć następujące symptomy, które zwykle są łagodne:

- rozdrażnienie utrzymujące się do 48 godzin od podania zastrzyku;

- niewielka gorączka;
- mały guz w miejscu podania zastrzyku, który może utrzymywać się przez kilka tygodni, aż zacznie powoli znikać.

Jeśli po podaniu szczepionki DTaP/IPV/Hib zauważycie Państwo jakąś inną niepokojącą reakcję, to można zwrócić się z tym do lekarza lub pielęgniarki z przychodni GP, lub też pielęgniarki środowiskowej (health visitor).

Rodzice i opiekunowie mogą także zgłaszać podejrzewane przypadki skutków ubocznych szczepień i leków przez the Yellow Card Scheme, korzystając ze strony www.yellowcard.gov.uk lub telefonując na infolinię the Yellow Card lub pod bezpłatny numer 0808 100 3352 (linia czynna od poniedziałku do piątku 10:00 do 14:00).

Reakcje alergiczne

Bardzo rzadko po podaniu szczepionki dochodzi do reakcji alergicznej, np. wysypki lub swędzenia części lub całego ciała. Jeszcze rzadziej w kilka minut po podaniu szczepionki może dojść do poważnej reakcji, w które występują trudności z oddychaniem a nawet omdlenia. Taki stan nazywa się anafilaksją, a według najnowszych badań, dochodzi do niego w jednym na pół miliona podanych szczepionek. Chociaż reakcje alergiczne mogą być niepokojące, zastosowanie leczenia prowadzi do szybkiego i pełnego wyzdrowienia.

Napady drgawek

Bardzo rzadko w dzień lub dwa po podaniu szczepionki DTaP/IPV/Hib może dojść u dziecka do drgawek. To zwykle wiąże się z bardzo wysoką temperaturą. Jeśli dojdzie do ataku, należy niezwłocznie zatelefonować do lekarza GP. Zazwyczaj ataki przechodzą dzieciom całkowicie w krótkim okresie. Małe dzieci mogą przechodzić ataki w różnych momentach, a wystąpienie ataku po podaniu szczepionki niekoniecznie jest z nią związane. Lekarz powinien zdecydować, czy dziecku można podać następne dawki szczepionki. Opóźnianie podawania szczepionki może zwiększyć ryzyko wywołania drgawek u dziecka po podaniu DTaP/IPV/Hib, ponieważ ataki związane z wysoką temperaturą występują rzadziej w pierwszych sześciu miesiącach życia. Dlatego też należy zadbać, aby dziecko otrzymało szczepionkę w wyznaczonym terminie.

Szczepionka pneumokokowa (PCV)

Ta szczepionka chroni przed jedną z najbardziej powszechnych infekcji wywołujących zapalenie opon mózgowych, jak również przed innymi chorobami, takimi jak poważne infekcje ucha (zapalenie ucha środkowego - *otitis media*) oraz zapalenie płuc, wywoływane przez najbardziej powszechne typy bakterii pneumokokowych. Zapalenie opon mózgowych, infekcje ucha oraz zapalenie płuc mogą być także wywoływane mniej powszechnymi bakteriami pneumokokowymi oraz innymi bakteriami i wirusami. Ta szczepionka nie chroni przed innymi infekcjami.

Szczepionkę PCV należy podać dziecku w drugim, czwartym i piętnastym miesiącu życia.

Co to jest infekcja pneumokokowa?

Infekcja pneumokokowa (po angielsku wymawiamy "niu-mo-kokal") jest jedną z najczęściej występujących przyczyn zapalenia opon mózgowych, ale może także wywołać poważne infekcje ucha (zapalenie ucha środkowego), zapalenie płuc oraz inne poważne choroby.

Skutki uboczne PCV

Na 10 szczepionych dzieci, jedno lub dwa może mieć opuchnięcie, zaczerwienienie, lub nadwrażliwość w miejscu zastrzyku, lub niewielką gorączkę. Bardzo rzadko po podaniu szczepionki dochodzi do reakcje alergicznej.

Szczepionka MenC

Ta szczepionka chroni przed infekcjami bakterii meningokokowych grupy C (Men C) (dwójka zapalenia opon mózgowych), które wywołują zapalenie opon mózgowych oraz sepsę (zakażenie krwi). Szczepionka MenC nie zapobiega zapaleniu opon mózgowych wywoływanemu przez inne bakterie i wirusy.

Szczepionkę MenC należy podać dziecku w trzecim i czwartym miesiącu życia.

Dawkę przypominającą szczepionki MenC(w połączeniu z Hib) podaje się w 12 miesiącu życia.

Co to jest zapalenie opon mózgowych i sepsa?

Zapalenie opon mózgowych to stan zapalny (opuchlizna) wyściółki mózgu. Sepsa to zakażenie krwi. Te same zarazki, które powodują zapalenie opon mózgowych, mogą też wywołać sepsę. Dzieci oraz młodzież w wieku od 15 do 17 lat są najbardziej narażenie na zachorowanie na zapalenie opon mózgowych oraz sepsę przez infekcje meningokokową grupy C.

Jaka jest skuteczność szczepionki MenC?

Od czasu wprowadzenia szczepionki MenC, liczba dzieci poniżej jednego roku życia, które cierpią na choroby wywołane bakterią z grupy C spadła o 95%. W przybliżeniu 9 na 10 niemowląt jest chronione tą szczepionką od momentu podania.

Zarówno zapalenie opon mózgowych jak i sepsa to bardzo poważne choroby. Należy nauczyć się rozpoznawać ich symptomy i wiedzieć jak reagować na nie.

Skutki uboczne szczepionki MenC

Dziecko może mieć opuchnięcie, zaczerwienienie, lub nadwrażliwość w miejscu zastrzyku. Mniej więcej połowa dzieci po podaniu tej szczepionki może być rozdrażniona, a jedno na 20 może mieć niewielką gorączkę. Bardzo rzadko po podaniu szczepionki dochodzi do reakcji alergicznej.

Szczepionka Hib/MenC

Aby zwiększyć ochronę przed infekcjami *Haemophilus influenzae* typu b (Hib) oraz meningokokowymi z grupy C, dziecko będzie wymagało kolejnej dawki połączonej szczepionki Hib/MenC. Ta dawka przypominająca zapewnia bardziej długoterminową ochronę dziecka przed dwoma typami infekcji wywołującymi zapalenie opon mózgowych i sepsę.

Dawkę przypominającą szczepionki Hib/MenC należy podać dziecku w dwunastym miesiącu życia.

Skutki uboczne dawki przypominającej Hib/MenC

Dziecko może mieć opuchnięcie, zaczerwienienie, lub nadwrażliwość w miejscu zastrzyku. Mniej więcej połowa dzieci po podaniu tej szczepionki może być rozdrażniona, a jedno na 20 może mieć niewielką gorączkę. Bardzo rzadko po podaniu szczepionki dochodzi do reakcji alergicznej.

Szczepionka MMR

MMR chroni dziecko przed odrą (measles) (M), świnką (mumps) (M) oraz różyczką (rubella) (R).

Szczepionkę MMR podaje się około 15 miesiąca życia.

Dziecko otrzymuje dawkę przypominającą MMR przed rozpoczęciem szkoły.

Na krótko przed terminem szczepienia, otrzymacie Państwo informacje dotyczące szczepionki MMR oraz dawki przypominającej MMR. Jeśli chcieliby Państwo zapoznać się z tymi informacjami wcześniej, to są one dostępne na www.dhsspsni.gov.uk/immunisation oraz www.immunisation.nhs.uk. Można także zapytać o to pielęgniarkę środowiskową.

Często zadawane pytania na temat szczepień

Po jakim czasie od szczepienia mogę zabrać dziecko na basen?

Dziecko można zabierać na basen niezależnie od tego, czy jest po, czy przed szczepieniem. Wbrew popularnej opinii, dziecko nie musi być zaszczepione zanim zacznie chodzić na basen.

Czy są jakieś inne sposoby na uodpornienie dziecka?

Nie ma innych udowodnionych, skutecznych sposobów na uodpornienie dziecka. Były próby stosowania środków homeopatycznych na uodpornienie dzieci na krztusiec, ale to okazało się nieskuteczne. The Council of the Faculty of Homeopathy (zarejestrowana organizacja lekarzy homeopatów) rekomenduje rodzicom stosowanie standardowych szczepień u dzieci.

Czy podawanie dziecku kilku szczepionek jednocześnie nie przeciąży jego systemu odpornościowego?

Nie. Od momentu urodzenia system immunologiczny dziecka chroni jej przed zarazkami z otoczenia. Bez takiej ochrony dziecko nie mogłoby poradzić sobie z dziesiątkami tysięcy bakterii i wirusów, które ma na skórze, w nosie, gardle czy jelitach. Ta ochrona działa przez całe życie.

Teoretycznie, dziecko byłoby w stanie przyjąć około 10000 szczepionek jednorazowo. System odpornościowy dziecka może sobie z łatwością poradzić z taką ilością szczepień, jaką zaleca rutynowy plan.

Podobno szczepionki zawierają thiomersal (merkury)

Thiomersal nie jest już stosowany w szczepionkach podawanych w rutynowym planie szczepień dziecięcych. Znikoma ilość merkuru była stosowana w szczepionkach przez ponad 60 lat w celu przedłużenia przydatności do użytku. Przez cały ten okres nie było żadnych dowodów, że było to szkodliwe. Jednakże obecnie wycofuje się stosowanie tego pierwiastka, w ramach globalnego planu ograniczania kontaktu z merkurym ze źródeł, które da się wyeliminować

Czy są jakieś przeciwwskazania do zaszczepienia dziecka?

Jest bardzo niewiele powodów, dla których nie szczepi się dziecka. Należy zgłosić lekarzowi/pielęgniarkę lub pielęgniarkę środowiskowej, jeśli dziecko:

- ma wysoką temperaturę/gorączkę;
- miało wcześniej niepożądaną reakcję na jakiegokolwiek szczepienie;
- ma poważną alergię na coś;
- ma zaburzenia krzepliwości krwi;
- miało konwulsje/dragawki;
- było leczone na nowotwór;
- ma jakąkolwiek chorobę osłabiającą układ odpornościowy (np. białaczka, HIV lub AIDS);
- bierze leki wpływające na działanie układu odpornościowego (np. wysokie dawki sterydów lub też leki podawane po przeszczepie organów lub w leczeniu nowotworu);
- ma jakąkolwiek inną poważną chorobę.

Takie okoliczności nie zawsze oznaczają, że dziecko nie może otrzymać szczepionki. Wiedząc o nich, lekarz czy pielęgniarka mogą podjąć decyzję, jakie szczepionki najlepiej podać dziecku oraz jakich porad udzielić Państwu. Występowanie danej choroby w rodzinie nigdy nie jest przeciwwskazaniem do zaszczepienia dziecka.

Co robić, jeśli dziecko ma wysoką temperaturę po zaszczepieniu?

Skutki uboczne szczepionek pojawiają się rzadko, zwykle są łagodne i szybko przechodzą. Niektóre dzieci mają podwyższoną temperaturę (powyżej 37.5°C). Jeśli twarz dziecka jest gorąca i czerwona, lub dziecko ma wypieki, to może mieć gorączkę. Temperaturę można sprawdzić termometrem.

Gorączka jest częstym zjawiskiem u dzieci i niemowląt, a towarzyszy często infekcjom. Czasami gorączka może wywołać drgawki, niezależnie od tego, czy gorączka jest wywołana infekcją, czy szczepionką. Dlatego, należy wiedzieć, co robić, jeśli dziecko będzie miało gorączkę. Pamiętajcie Państwo, że gorączka częściej wynika z chorób, niż ze szczepień.

Co robić w przypadku gorączki

1. Nie przegrzewać dziecka:

- dziecko nie powinno mieć zbyt wielu warstw ubrań lub koców na sobie;
- pokój, w którym przebywa dziecko nie powinien być za gorący (nie powinno być zimno, ale należy zachować przyjemny chłód).

2. Podawać dziecku dużo płynów.

3. Podać dziecku paracetamol dla dzieci lub ibuprofen w płynie (należy poprosić o lek bez cukru). Dawkę należy dostosować do wieku dziecka i dlatego należy przeczytać instrukcje na butelce. Po czterech do sześciu godzinach można podać następną dawkę.

Dzieciom poniżej 16 roku życia nigdy nie należy podawać leków zawierających aspirynę.

W następujących przypadkach należy powiadomić lekarza:

- dziecko ma wysoką temperaturę (39°C lub powyżej);
- dziecko ma drgawki.

Jeśli dziecko ma atak, to należy położyć je na boku w bezpiecznym miejscu, ponieważ może trząść się i mieć gwałtowne ruchy.

Rozpoznawanie zapalenia opon mózgowych oraz sepsy

Szczepionki MenC, Hib, oraz pneumokokowa chronią przed trzema typami zapalenia opon mózgowych oraz sepsy (zakażenia krwi). Występują także inne typy, na które nie ma szczepionek, a więc należy zwracać uwagę na ewentualne symptomy.

Zapalenie opon mózgowych może spowodować opuchliznę wyściółki mózgu. Te same zarazki mogą także spowodować zakażenie krwi (sepsę). W ciągu kilku godzin stan dziecka z zapaleniem opon mózgowych lub sepsą może się bardzo pogorszyć się. Jeśli nie zastosuje się leczenia, to obydwie choroby grożą śmiercią. Wczesne symptomy zapalenia opon mózgowych wyglądają niegroźnie i przypominają przeziębienie lub grypę, występuje podwyższona temperatura (37.5°C i więcej), rozdrażnienie, wymioty i niechęć do jedzenia. Poniżej wymieniamy symptomy, na które trzeba zwrócić uwagę.

U niemowląt główne symptomy zapalenia opon mózgowych to:

- piskliwy i marudny płacz;
- rozdrażnienie dziecka po wzięciu na ręce;
- uwypuklone ciemiączko;
- ospałość i zmniejszona reakcja na bodźce – trudno dziecku obudzić się;
- wiotkość, apatyczność lub sztywność szarpane ruchy;
- odmawianie karmienia, wymioty;
- blada skóra, plamy lub sinienie;
- gorączka.

Symptomy **sepsy** są zwykle następujące:

- szybkie lub nieregularne oddychanie;
- blada skóra, plamy lub sinienie;
- gorączka, przy czym ręce i stopy są zimne;
- dreszcze;

- wymioty, odmawianie przyjmowania pokarmu;
- czerwone lub fioletowe krostki, które nie bledną przy nacisku (wykonaj test ze szklanką, wyjaśniony poniżej);
- ból lub podrażnienie mięśni, lub mocny ból kończyn i stawów;
- wiotkość;
- znaczna bezsenność.

Przyciskając szklankę do wysypki wywołanej sepsą, krosty nie bledną. Można to zobaczyć przez szklankę. W takim przypadku należy niezwłocznie skontaktować się z lekarzem.

U starszych dzieci, nastolatków i dorosłych, symptom zapalenia opon mózgowych to głównie:

- sztywność szyi (sprawdź, czy ta osoba może pocałować się w kolana lub dotknąć czołem kolan);
- bardzo dotkliwy ból głowy (jeśli występuje tylko ten symptom, to nie ma potrzeby konsultować się z lekarzem);
- nadwrażliwość na jasne światło;
- wymioty;
- gorączka;
- senność, zmniejszone reakcje lub dezorientacja;
- wysypka.

A przy sepsie, główne objawy to:

- senność, zmniejszone reakcje, apatyczność lub dezorientacja (późny objaw);
- mocne bóle ramion, nóg i stawów;
- bardzo zimne ręce i stopy;
- dreszcze;

- przyspieszony oddech;
- czerwone lub fioletowe kropki, które nie bledną przy nacisku (wykonaj test ze szklanką, wyjaśniony powyżej;
- wymioty;
- gorączka;
- rozwolnienie i skurcze żołądka.

Należy pamiętać, że nie każdy chory będzie miał wszystkie wymienione objawy. Jeśli ktoś będzie miał kilka z wymienionych symptomów, szczególnie czerwone lub fioletowe kropki, to należy **pilnie** zwrócić się o pomoc medyczną. Jeśli nie można skontaktować się z lekarzem, lub też po uzyskaniu porady medycznej nadal są powody do niepokoju, to należy zaufać swojemu instynktowi i zabrać dziecko na pogotowie w najbliższym szpitalu.

Gdzie można uzyskać więcej informacji?

Informacje o zapaleniu opon mózgowych można uzyskać od The Meningitis Research Foundation oraz the Meningitis Trust.

The Meningitis Research Foundation prowadzi bezpłatną, całodobową infolinię pod numerem 080 8800 3344 oraz stronę internetową www.meningitis.org

The Meningitis Trust także oferuje bezpłatną, całodobową infolinię pod numerem 0800 028 1828 oraz stronę internetową www.meningitis-trust.org

Można również skonsultować się z lekarzem, personelem pielęgniarskim lub pielęgniarką środowiskową.

Rutynowy program dziecięcych szczepień ochronnych

Okres szczepienia	Choroby, przed którymi chroni szczepionka	Sposób podawania
2 miesiąc życia	Błonica, tężec, krztusiec (koklusz), choroba Heinego-Medina oraz Hib	Jeden zastrzyk
	Infekcja pneumokokowa	Jeden zastrzyk
3 miesiąc życia	Błonica, tężec, krztusiec, choroba Heinego-Medina oraz Hib	Jeden zastrzyk
	Zapalenie opon mózgowych C	Jeden zastrzyk
4 miesiąc życia	Błonica, tężec, krztusiec, choroba Heinego-Medina oraz Hib	Jeden zastrzyk
	Zapalenie opon mózgowych C	Jeden zastrzyk
	Infekcja pneumokokowa	Jeden zastrzyk
12 miesiąc życia	Hib oraz zapalenie opon mózgowych C	Jeden zastrzyk
15 miesiąc życia	Odra, świnka różyczka	Jeden zastrzyk
	Infekcja pneumokokowa	Jeden zastrzyk
Między 3 a 5 rokiem życia	Błonica, tężec, krztusiec oraz choroba Heinego-Medina	Jeden zastrzyk
	Odra, świnka różyczka	Jeden zastrzyk
Dziewczęta między 12 a 13 rokiem życia	Rak szyjki macicy typu 16 i 18 wywołwany przez ludzki wirus brodawczaka	Trzy zastrzyki w ciągu sześciu miesięcy
Między 14 a 18 rokiem życia	Tężec, błonica oraz choroba Heinego-Medina	Jeden zastrzyk

Jeśli Państwa dziecko nie otrzymało któregoś z wymienionych szczepień, to zawsze można to nadrobić. Prosimy umówić się na wizytę u lekarz GP lub z pielęgniarką środowiskową (health visitor).

Więcej informacji na temat szczepień znajdziecie Państwo na stronie the DHSSPS: www.dhsspsni.gov.uk/immunisation lub też w krajowym portalu szczepień: www.immunisation.nhs.uk

Produced by the **Public Health Agency** on behalf of the Department of Health, Social Services and Public Safety. Crown Copyright material reproduced with the permission of the Controller of HMSO and the Queen's Printer for Scotland.

02/10